

Päk sünnedäki akykanyň hökümleri.

أحكام العقيقة في السنة الطهارة

Terjime eden: (Allanyň rehmedine umyt baglaýan bende).

Alla olaryň ählisine we şu kitaby okanlaryň ählisine rehim etsin.

المترجم: العبد الراجي رحمة ربه

رحمة الله على الجميع

Köp çagalygaň fazylaty barada.

Makal bin Ýesar razy allahu anhu aýdýar: Resulallanyň ýanyna bir adam gelip, Ýa Resulalla maňa bir atly- abraýly, wezipeli, mal mülkli bir owdan aýal nesip etdi men şoňa öýleneýinmi, ýöne şol aýal çaga doguranak diýýär, (öň durmuşa çykyp çagasy bolmadyk). Şonda Resulalla ol adamy aýala öýlenmekden gaýtarýar, soňra şol adam ikinji sapa gelýär-de öňki aýdan zatlaryny aýdýar ýöne Resulalla ýene gaýtarýa üçünji sapa hem gelýär, Resulalla ony ýene-de gaýtarýar, soňra Pygamber sallahu aleyhi we sellem şeýle diýýär: mylaýym we mähirli, köp çaga dogurýan aýala öýleniň çünki men siziň köplügiňiz bilen begenerin.

Ýene Pygamber sallahu aleyhi we sellem aýdýar: Öýleniň men siziň köplügiňiz bilen guwanaryn, ýöne siz hiristiýanlaryň terki dünýä bolşy ýaly terki dünýä bolmaň (ýagny öýlenmekden ýüz öwürmäh).

Gyzlary terbiýe edeniň fazylaty barada

Ymam Muslimyň we Tirmizynyň Enes razy Allahu anhunyn rowaýat edýän hadysynda Resulalla sallahu aleyhi we sellem şeýle aýdýar: “Kim yetginjek ýaşa yetýänçä iki gyza hossar çykça (öz gyzy ýa-da ýetim gyz) men we ol adam jennetde şeýle bolup gireris diýýär“. ýagny golaý bolup gireris.

Ymam Ahmediň rowaýat edýän hadysynda Ykba bin Amir razy Allahu anhu aýdýar Resulalla aýdan: “Kimiň üç sany gyzy bolsa olara sabyr

etse (ýagny ösdirip – ýetişdirmekde, terbiýe bermekde) ýagdaýy boldugyça iýdirse-içirse, geýim geýdirse kyýamat günü oňa otdan perde bolar.

Ymam Baýhakyň rowaýat eden hadsynda Aýşa razy allahu anhä aýdýar Pygamber sallahu aleýhi we sellem aýdan: Meniň ummatymdan bir adam üç sany gyza ýa-da üç sany uýa ýagşylyk etse (hossar çyksa) kyýamatda otdan perde bolar.

Oglanlary terbiläniň fazylaty barada.

Ymam Buhary öz sahyhynda Ebu Hureýre razy Allahu anhu hadysyndan şeýle gelýär Resulalla sallahu aleýhi we sellem aýdan:

„Dawudyň ogly Suleýman sallahu aleýhi we sellem.şeýle diýdi:“Men şu gije ýüz aýalymyň ýanyana bararyn (ýagny ýanaşaryn) ýada togsan dokuz aýalmyň ýanyna ýanaşaryn şolaryň hemmesi Alla ýolundaa jžihäd etjek ogul dogurarlar“ diýýär şonda ýanyndaky:“ İnşä Alla diý“ diýýär, ýöne Suleýman sallahu aleýhi we sellem diýmegi unydýar, soňra bolsa diňe bir aýal gowreli bolýar ol aýal bir çaganyň bir bölegi bilen gelýär ,Pygamber sallahu aleýhi we sellem.aýydýar:

„ Alladan ant içýärin şonda İnşä Alla diýen bolsa hemmesinden Alla ýoluna söweş etjek çaga dogulardy“ diýýär.

Ebu Hureýrän hadysynda Pygamber sallahu aleýhi we sellem aýydýar:

„Kyýamat gününde Alla ýedi synply adamy öz kölegesinde kölegelär ol günü Allanyň kölegesinden başga hiç-hili kölege bolmaz adyl ymam.

Maksat şerygatda ymam diňe erkek kişi bolmaly.

Ýagşy atlar barada.

Resulalla ýaman atlary üýtgedenligi üçin çaga ýagşy at dakylmalydyr.

Ebu Musa razy Allahu anhunyň hadysynda şeýke diýýär:“Meniň oglum boldy we men ony Pygamber sallahu aleýhi we sellem ýanyna getirdim Pygamber sallahu aleýhi we sellem oňa Ybraýym diýip at dakdy we oňa tähnik etdi (ýagny hurmanyň bir bölegini alyp, çeýnäp barmagyň ujyna alyp çaganyň agzyna saldy) we bereket - haýyr doga etdi,soňra bolsa çagany gaýdyp berdi, şol çaga Ebu Musan uly oglydy.

Ymam Muslimyň rowaýat eden hadysynda ibn Omar razy Allahu anhumäşeýle aýydýar,Resulalla sallahu aleýhi we sellem aýdan :

„Allatagallanyň ýanynda iň gowy atlar Abdylla we Abdurahman atlardyr“.

Ýeýle hem iň gowy atlar Allatagalaň bendesi diýip ýöňkelen atlar ýagny - Abdylla,Abdy-Rahman,Abdyl-Hamid,Abdyl-Jebbar ýaly atlar, şonuň ýaly atlar ýenede gowy atlardan pygamberleň atlary çünki Pygamber sallahu aleýhi we sellem öz sahabalarynyň ogllaryna pygamberleriň adyny dakan, öz ogluna Ybraýym, Ebu Musaň ogluna Ybraýym dakan sonra Abdylla bin Saläm diýen bir islamy kabul eden ýewreýin ogly bolýar şoňa Ýusuf diýip at dakýar we Ebu Talhaň ogly bolýar oňa Abdylla diýip at dakýar.

Ymam Semgany „Subulas-Salam“ diýen kitapda şeýle aşdan:

„Iň erbet zatlaryň biri biziň zamanamyzda erbet adamlar uly ýagşy atlar bilen dakyndylar şun ýaly zatlaň hökman oňüni almalydyr“.

Pygambar sallahu aleýhi we sellemiň öz adyny dakmaklyk hem gowdyr. Gadagan edilen atlar öwgä mynasyp bolan atlar, ýenede

kapylaryň adyny dakmak we Alladan gaýra bendesi diýlip ýönkelýän atlary dakmak gadagan meselem Abdyl-Resul, Öwläguly şol atlar gadagan, enede patşalaryň-patşasy ýaly gadagandyr.

Haçan at dakylýar.

Pygamber sallahu aleýhi we sellem ýedinji güni çaga at dakmaklygy buýurdy, we-de onuň hapsyny aýyrmaklygy we akyka etmekligi buýurdy ,adyny dogulanynyň yz ýany daksada bolýar oňa delil Ebu Musa şeýle diýýär:”Meniň oglum boldy yz ýany Pygamber sallahu aleýhi we sellemiň ýanyna getirdim şol güni at goýdy”.

Ýöne ýedinji güni goýsaň has gowusydyr.

Ibni Hazym aýydýar:” Çaga dogulan güni at dakylýar ýöne ýedinji güne garaşylsa has gowusydyr.

Kaka ýa-da eje at dakmaga has mynasypdyr diýilýän delil ýok şu ýerde adadta näme alynýan bolsa alynýandyr.

Pygaber sallahu aleýhi we sellemiň özi öz gyzynyň ogullarna Hasan, Huseýine özi at dakýar Pygamber bolanlygy üçin däl-de olaryň atasy bolanlygy üçindir çünki Pygamber sallahu aleýhi we sellem:

„Ogluma näme at dakdyňyz” diýýär „Oglum” diýip ýatlaýar, özünüň neslidigni ýatlaýar.

Akyka

Resulalla sallahu aleýhi we sellem aýdan:”Her bir çaganyň akykasy bardyr onuň adyndan gan dökuň we ondaky hapany aýyryň“.

Pygamber sallahu aleýhi we sellem aýdan:

“Akyka hökmandyr ,oglandan iki sany deň goýun gyzdan bir goýun”

Enes razy Allahu anhu aýdan:” Pygamber sallahu aleýhi we sellem Hasan-Huseýiniň hersi üçin iki goýundan damagyny çaldy”.

Akyka wajypdyr.

Aýşa razy Allahu anhä aýdan:”Bize Pygamber sallahu aleýhi we sellem oglan üçin iki malyň gyz üçin bir malyň damagyny çalmaklygy buýurdy “.

Haçan damak çalynýar.

Resulalla sallahu aleýhi we sellem aýdan:

„Çaga öz akykasyna baglydyr ýedinji gün at dakylýar, damak çalynýar, saç syrylýandyr“.

Başga rowaýatda“ ýedilenji gün girende diýýär“.

Eger ýedilenji günü damak çalyp bilmese yzyndaky ýedilenži günü çalmalydyr eger ol ýedilenji gün çalyp bilmese üçünji ýedilenji gün damak çalyp bilýär, eger üçünji hepdede damak çalyp bilmese hiç zat çalmaýar, başarmadygydyr.

Aly kary „Myrkat“ diýen kytabynda şeýle diýýär:

„Çaga öz akykasyna baglydyr ýagny - apatlardan belalardan aman bolmagy üçin akykasy baglydyr diýýär.

Haýsy maldan damak çalynýar.

Aýşa razy Allahu anhä Resulalla sallahu aleyhi we sellem aýdan:

„Oglan üçin iki goýun gyz üçin bir goýun damak çalynýar (mal) erkek bolsun urkaçy bolsun tapwudy ýokdyr.

Ebu Hureýre razy Allahu anhu aýydýar Resulalla sallahu aleyhi we sellem aýdan:

„Sary ak garyşyk mal iki gara goýundan gowdyr diýýär .

Malyň plan şekilli bolmagyna hiç –hili delil ýokdur, ýöne goýun diýlip söz geldi goýun nämä at diýilse şol bolýandyr, ýöne bende Hudaýyň beren nygmatyna şükür edip şükurni gaýtarmak üçin damak çalyan maly göz görtel çaşy ýa-da agsak, bolmaly däl diýlip delil ýok ýöne eden şükrini has aňry başyny etse has gowdyr.

Pygamber sallahu aleyhi we sellem aýydan gurbanlyk barada damak çalynýan malyň gowysy bahasy galaragydyr diýýär.

Ýagşy damak çalmak.

Men Resulalla sallahu aleyhi we sellem den iki sany zat ýat tutdym diýýär ,Allatagalla her bir zada ýagşylyk etmekligi buýurandyr eger damak çalyp öldirseňiz gowy edip öldiriň pyçagyňyzy ýeiteliň öldirýän malyňyza ezet bermäň.

Oglan üçin iki goýun gyz üçin bir goýundan başga zat damak çalmaklyk bolýan däldir.

Ata aýydýar bir aýal Aýşa razy Allahu anhä::”Eger pylanynyň aýaly dograýsa men duýe ýykaryn” diýýär şonda Aýşa enemiz:

“Ýok sunnet, oglan üçin iki goýun, gyz üçin bir goýunyň damagny çalmaklykdyr” diýýär.

Ýusuf bin Mähik şeýle aýydýar:” Men we ibn Muleýke Hafsa binti Abdurahman bin Ebu Bekiriň ýanyna girdik şol wagtlar Munzir bin Zubeýiriňem ogly bolupdy şonda men:” Düýe ýykaýsaň bolmaýamydy” ? diýdim ,şonda Hawsa :”Alla saklasyn meniň daýzam Aýşa şeýle diýen:” oglan üçin iki goýun gyz üçin bir goýunyň (damagy çalynmalydyr) diýdi diýýär.

Adam özüniň akykasyny etmek barada.

Pygamber sallahu aleyhi we sellem Pygamber bolandan soň öz akykasyny edipdir.Şeýh Albani şu zatlara selefler hem amal edipdir diýip ýatlaýar .

Muhammet bin Siri aýydýar:”Meniň akykam edilmedigni bilen bolsa men öz özüme akyka ederdim “.

Uly tabygynlardan Hasan al- Basram birine eger senň eneň - ataň saňa akyka etmedik bolsa sen öz özüňe akyka et diýýär.

Şeýh Albanidan öz sapaklarynyň birinde biri sorayar:” Akyka üçin karz almak dogrymy?, akyka wajypdyr” diýip ýatlaýa şeýhyň özi şeýle diýýär:

“Egerde sen bergiňi gaýtaryp biljek bolsaň karz almak bolýandyr,gaýtaryp bilmejek bolsaň bolýan däl, çünki gaýtaryp bilmeşen adamlaryň malyny boş ýere iýýän adam ýaly bolýansyň.

Doglan çaga azan aýtmaklyk.

Ebu Rafig razy Allahu anhu aýydýar men Resulalla sallahu aleýhi we sellem miň Fatimanyň Hasany doguranda gulagyna azan aýdanyny gördüm diýýär.

Tähnük etmek.

Enes razy Allahu anhu aýydýar:

“Ebu Talhanyň ogly keselleýär, soňra Ebu Talha çykandan soň çaga ölýär we aýaly çagaň ölenligni aýytmaýar agşam Ebu Talha öýe gelende sorayar” çagamyz nähili”? diýýär Ummý Suleýim:” Iň gowy haldadyr” diýýär we agşam naharyny berýär we bir-birinin ýanyna ýanaşýarlar soňra çagaň ölenligni habar berýär we Ebu Talha Pygaber sallahu aleýhi we selleme bolan wakany aýydýar Pygamber sallahu aleýhi we sellem:“ siz ýanaşdyňyzmy? Allatagalla size bereket bersin” diýýär.

Soňra olaryň ogullary bolýar we Pygamber sallahu aleýhi we sellemiň ýanyna getirýär agzyna tähnük edýär hurmany çeynöp agzynyň içine degirýär soňra Abdýlla diýip at dakýar şol çaga alym bolup ýetişýär.

Kümüş sadaka etmeklik.

Aly razy Allahu anhu aýydýar: Pygamber sallahu aleýhi we sellem Hasan üçin akyka edýär we Fatma:

„Onuň saçyny syrda agramyna görä kümüş sadaka ber“ diýýär dirhem töwerek saçynyň agramy bolupdyr.

Akyka baraňda näme diýmeli.

Esmā binti Ebu Bekir razy Allahu anhumā aýydýar:”Men Abdulla ibin Zubeýrden göwreli boldum ýagny mekkede soňra medinā hijret edip geldik we Kuba diýen ýerde oglum dogldy,soňra Pygamber sallahu aleýhi we sellemiň ýanyna oglumy getirdik Pygabmer sallahu aleýhi we sellem öz gugagyna goýdy soňra hurma getirmekligi buýurdy Pygamber sallahu aleýhi we sellem hurmany çeýnedi-de öz agzyndan alyp Abdyllanyň agzyna goýdy, Abdyllaň agzyna ilkinji goýulan zat Pygamber sallahu aleýhi we sellemiň tükilgi boldy, soňra Pygamber sallahu aleýhi we sellem tähnik etdi ýagny şol hurma bilen agzynyň içini geçdi bereket dogasyny etdi ýagny berekealla diýdi,we-de yslanda dogulan birinji oğlan şol boldy we şeýle begendiler çünki olaryň arasynda “ýewreýler sizi jadylydylar siziň çagaňyz bolmaýar” diýen gep döräpdir”.

Umuman şu babtda hiç-hili belli doga ýok ýagny berekealla ýa-da Allatagala ýaşyny uzyn etsin diýip şonuň ýaly umumy dogalary etse bolýar.

Sunnetlemek barada.

Pygamber sallahu aleýhi we sellem şeýle diýen:

“Sünnetlemek fytratdyr,päklikdir”.

Jabir razy Allahu anhunýň hadysynda Pygamber sallahu aleýhi we sellem Hasan we Huseýini ýedilenji güni sünnetlän.

Ýokarda ýatlanan zatlaryň hiçisi dowamatly bolmagy şert däl ýagny birinži akyka etmeli soň at dakmaly,soň saçyňy syrmary diýilen zat ýok haýsyny öň ýa-da soň edilende bolýar umuman hemmesini bitirmelidir.

Şeýh Albani şeýle diýýär:” Akyka üçin belli ýurt şert däldir biriniň çagasy Amerikada bolsa Turkmenistana gelse ol ýerde damak çalmaklygy ýada şu ýerde damak çalmaklygy şert däldir.

Şeýh Albani aýdýar: Akykany ýagdaýyň bolsada soňa goýup bolýar ýöne üç hepdeden geçmeli däl.

Doglan gün etmek barada.

Şeýh Useýmin öz sapaklaryň birinde şeýle aýdýar:Her hepdede her aýda gaýtalanyp gelýän zada aýyt diýilýär, şerigatda bolmadyk zadyň ählisi bidgatdyr şerigat çaga üçin akyka diýen zady goýdy şondan başga hiç zady çaga üçin goýmady, ýöne adamlar her ýylda ýa-da her aýda dowamatly gelip durmagy şerigat aýytlarna, şerigat baýramlarna meňzetmekleri gadagandyr çünki yslamda üç sany aýyd bardyr biri agyz açylanda beýlekisi gurbanlyk we her hepdede gelýän juma namazy aýydyň görnüşidir.

Şeýh islam ibn Teýmiýe aýdýar: gurbanlyk etmeklik ýada akyka etmeklik şol malyň bahasyny sadaka bereniňden gowdyr.